

HOBBYAVOND HOBBYAVOND HOBBYAVOND HOBBYAVOND

Maandblad nr 4 30e Jaargang 2002/2003

Deze hobbyavond wordt gehouden op maandag **2 december 2002**

in de Reensche Compagnie, Tak van Poortvlietstraat, te Hoogezand.

Aanvang 19.45 uur

Het programma

Mededelingen van het bestuur

In de maand december stappen we voor 1 avond helemaal van onze hobby af. De hobbyavond gaat namelijk over het Zuidlaardermeer. Een prachtig natuurgebied wat vlak bij ons in de omgeving ligt. Maar wat weten we ervan. Weinig in mijn ogen. Vele kennen het meer als recreatiegebied voor b.v. zeilers en vissers. Maar na de hobbyavond zult u zien dat er nog veel meer rond het meer te doen is. We hebben dan ook uitgenodigd de heer v.d.Linde van de werkgroep Zuidlaardermeer, die vanavond een lezing geeft over dit prachtige gebied. Zelf weet ik dat er op het gebied van vis en plant veel onderzoek wordt gedaan. Dus toch wat over vissen en planten???

In de pauze is de loterij.

De volgende hobbyavond is op 6 Januari 2003 met de uitslag van de huiskeuring.

HOBBYAVOND HOBBYAVOND HOBBYAVOND HOBBYAVOND

Van de voorzitter

Als voorzitter van onze club wordt je regelmatig gebeld om informatie over onze hobby. Soms zijn het aquarianen die nog geen kennis hebben gemaakt met Aquaria H-S. Meestal volgt dan een uitnodiging om eens een avondje te komen praten en kennis te maken. Zoiets gebeurde een aantal weken geleden weer.

Met twee man sterk stonden ze op de stoep. Na een bakkie koffie werd er plaats genomen voor het aquarium en de pret kon beginnen. Al pratende werd mij duidelijk dat de heren al een flink aantal jaren bezig waren met de hobby. We dwaalden af na vroegere tijden, toen we het met veel minder mogelijkheden moesten doen

Hieronder een kleine opsomming;

aquaria van hoeklijn (ijzer) gemaakt, het waren mooie bakken maar wel zwaar en als je de bak leeg gehaald had lekte ze altijd!

Verlichting die niet altijd even veilig was.

Verwarmingselementen waren slecht af te stellen.

Filters was een luxe, die maar weinig liefhebbers konden betalen.

Apparatuur om metingen te verrichten waren er alleen voor bedrijven, ze waren veel te groot en te kostbaar.

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Tegenwoordig kan bijna alles voor onze hobby. Dankzij veel onderzoek en veel techniek is bijna alles mogelijk. En dit komt dan ook tot uiting in de inhoud van onze bakken. Nergens in de wereld staan zulke mooie aquaria als bij ons in Nederland. Alles wat men aan vissen en planten wil hebben, is te koop. Aan het einde van de avond waren we een beetje weemoedig. Nee, niet terug naar de (goede) oude tijd. Maar wel verantwoord omgaan met onze dieren. Want door het grote aanbod zijn we te makkelijk geworden. Te snel wordt er soms nieuwe vis gekocht. Maar dit kan niet onbeperkt doorgaan. Uit de landen waar onze vissen vandaan komen worden scherpe regels opgesteld ter bescherming van de flora en fauna aldaar. Dus toch weer een beetje terug in de tijd, zoals het vroeger ging zelf kweken!!!

Hans Osendarp

Geert van Laarhoven.

Eindelijk weer eens een zeewaterlezing bij onze vereniging! De meesten zullen wel weten dat ik de enige ben met een zeewateraquarium binnen onze vereniging, en daar zou eigenlijk wel eens wat verandering in mogen komen. Gezien het aantal personen die aanwezig waren op deze avond leeft de belangstelling voor het zoute water dus toch wel, of men moet alleen voor de spreker van deze avond gekomen zijn, maar dat lijkt mij sterk.

Het houden van een zeeaquarium kan je zo makkelijk en zo moeilijk maken als je zelf maar wil, al heb je natuurlijk wel een basis nodig die iets uitgebreider is als bij een zoetwateraquarium. Ook de kosten die met een zoutwaterbak gemaakt moeten worden zijn zeker in het begin hoger, al kun je het zo duur maken als je zelf wil. Onze bak heeft ook het nodige gekost, en dat blijkt dus géén garantie te zijn voor het voorkomen van (alg) problemen. Met mijn vorige zeeaquaria had ik minder problemen voor minder geld! Dit wil natuurlijk niet zeggen dat je voor een dubbeltje op de eerste rang moet gaan zitten.

Geert liet ons deze avond diverse aquaria zien die hij tijdens de keuringen was tegen gekomen. Hierbij had hij smakelijke anekdotes en het was dus al een geslaagde avond wat de gezelligheid betreft. Bij de diverse dia's vertelde Geert het nodige over de inhoud, de vissen, de lagere dieren, en de techniek. Wat bij het zeeaquarium door de meeste mensen het eerst opvalt is dat er meer en fellere kleuren voorkomen dan bij het zoete aquarium.

Geert heeft ook nog het een en ander verteld en laten zien over zijn duikreis naar Egypte, wat naar horen zeggen zeer de moeite waar moet zijn omdat je daar met eigen ogen het leven in je zeebak eens in haar eigen omgeving kunt zien tijdens het snorkelen of duiken.

Ik vond het in ieder geval een zeer geslaagde avond, en aan de reacties van anderen te oordelen vonden zij dat ook.

Tot de volgende hobbyavond!

Nico Bulthuis.

Puzzel

Het onderstaande diagram bevat zaken die met uw aquarium hebben te maken. Door de vragen te beantwoorden kunt u letters in het diagram doorstrepen. Elk antwoord maakt echter één hoek van negentig graden en de letters mogen meer dan eens worden gebruikt. Als voorbeeld heb ik het woord ALGEN al voor u aangegeven.

Als u alle vragen juist heeft beantwoord vormen de resterende letters een verzamelnaam voor vissen die door velen van ons worden gehouden. Ze behoren tot de orde van de Characiformes. Ik wens u veel puzzel plezier.

Tot 1 cm lange kreeftjes voortkomend in sterk zouthoudende wateren

Wervend gedrag van vissen bij hun poging een partner te veroveren

Zo noemt met water waarvan de PH-waarde ligt tussen 7,0 en 14

De (Duitse) benaming voor zeer kleine organismen zoals bacteriën, algen, kleine kreeftjes en eencelligen

Een begrip uit de systematiek: een groep verwante geslachten

Een proces waarbij door groene planten suiker wordt aangemaakt als voedingsstof, onder gebruikmaking van kooldioxide en licht

Tot op de harde kern weggerotte wortel- en houtresten van bomen die in hoogveen zijn geconserveerd

Wormen levend in het bodemslik en wordt als levend voer gebruikt

Water met een PH –waarde lager dan 7,0

Kleine kreeftjes, die een hoogwaardig voedsel vormen voor kleinere siervissen

Een veel voorkomende ziekte, te herkennen aan witte puntjes op de huid en kieuwen van vissen

Een filtermateriaal dat humuszuren bevat en wordt gebruikt voor het aanzuren van aquariumwater

In aquariumkringen gebruikelijke, Afrikaanse benaming voor de rotsbewonende cichliden uit het Malawi-meer

Een zwak giftig eindproduct bij de afbraak van stikstofhoudende, organische afvalstoffen in het aquarium

A	R	T	T	U	B	Z	A	L	G
U	F	E	K	A	I	U	U	R	E
F	A	M	R	P	F	K	I	E	N
W	M	I	L	I	E	E	T	R	H
U	B	A	L	T	X	Z	A	A	O
C	A	T	U	S		M	A	E	U
H	S	N	R	N	I	T	R	A	T
T	I	P	F	C	M	B	U	N	E
S	S	C	H	Y	C	L	O	P	S
F	O	T	O	S	Y	N	T	H	E

Op zoek naar Sphaerichthys osphromenoides ofwel de Chocoladegoerami

overgenomen uit: Minor Klazienaveen
auteur: Jos Hut

In het voorjaar van 2001, toen onze kamerplanten thuis aangevuld moesten worden, gingen mijn vrouw Joke en ik naar een groot Landelijk opererend tuincentrum. Naast het verkopen van de planten verkopen ze er ook nog vis voor de vijver of het aquarium. Terwijl Joke aandacht besteedde aan de kamerplanten waagde ik eens een blik in de aquaria. Even later was ik voor mijzelf een opsomming aan het maken van de puinhoop die ik daar zag. Dierenkweeling veroorzaakt door het gebrek aan goede biologische kennis (viscombinaties, nachtactieve visetende kreeften bij vis in (!), ziektes, ombouwen gemaakt van geïmpregneerd hout vol giftige creosoten, scherpe lavastenen volop in de bakken aanwezig en ga zo maar door). Mijn ergernis steeg bijna tot het kookpunt en ontladde zich enigszins in een gesprek met de verantwoordelijke ter plekke. In een van de bakjes zwommen tot mijn stomme verbazing Chocolate goerami's en ze waren nog gezond ook. Je ziet immers niet dagelijks Chocolate goerami's in de winkel, laat staan daar. Ik heb ze thuis in een bak apart gezet om ziektes uit te sluiten en eventueel goed te kunnen behandelen. Dat dit geen overbodige luxe was bleek toen ze stip kregen ondanks het zeer zorgvuldig overwinnen met de druppelmethode. In oude jaargangen van het bondsblad stond dat Choco's gevoelig zijn voor stip en dan vooral voor peperstip. Verder las ik dat het redelijk sterke vissen zijn. Maar daar

was ik al van overtuigd gezien de staat van de bakken in het tuincentrum. De algemene inspectiedienst van de dierenbescherming zou er eens een kijkje moeten gaan nemen. Choco's zijn moeilijk te kweken en te houden., behalve dan voor Henk, onze voorzitter die er ook prima ervaringen mee heeft, en daarom bijna altijd wildvang. Ook leven ze niet eeuwig en zo komt het moment dat je aanvulling nodig hebt en op zoek moet naar deze juweeltjes voor de gezelschapsbak. Overal ernaar gevraagd maar telkens waren ze niet leverbaar. Ze zijn alleen in een bepaalde tijd, zo omstreeks het voorjaar te krijgen. Eind januari ging ik met Maarten Hoogenberg naar Appingedam naar het Aquariumhuis en daar was alles maar dan ook alles wat we zagen in uitmuntende staat. Planten en vissen in topconditie. Een voorbeeld voor velen! Helaas waren er op dat moment geen Choco's te krijgen van de soort (*Sphaerichtys osphromendoides*) die ik heb. Er was wel een ander soort Chocoladegoerami te bestellen. Aangenaam verrast was ik toen ik heel onopvallend in een van de vele bakken twee *Taeniacara candidi* zag zwemmen. Deze schitterende dwergcichliden uit Zuid-Amerika gedragen zich zeer rustig ten opzichte van andere vissen. Wel een moeilijke vis om te houden maar volgens mij een aanwinst voor mijn bak en een uitdaging. Henk Bos kweekte er vroeger meer en ik heb ze bij hem wel eens gezien. Voor een zeer schappelijke prijs werd ik eigenaar en verhuisden ze naar Emmen. Helaas hebben ze een hekel aan keurmeesters want toen die onlangs langskwamen waren ze in geen velden of wegen te bekennen. Volgens de wet van Murphy zijn de vissen die je graag wil laten zien foetsie en de mindere goden doorkruisen constant de bak met een smile op hun gezicht richting keurmeester, in dit geval Eric Boonstra en Geert van Laarhoven. *Taeniacara's* dus. Ik was eigenlijk op zoek naar vissen die ik goed kon samenhouden met mijn Leopoldi's en die niet om de drie weken eitjes hadden of jongen die fervent verdedigd moesten worden, zoals mijn Dorsigeressen deden maar nog steeds had ik geen aanvulling in de vorm van Choco's.

Een week later ging de telefoon vanuit Appingedam en was er een goede reden om daar nog eens heen te gaan. Tien goede redenen zelfs. Tien schitterende Choco's stonden daar in hun bak te schitteren en vroegen of ze mee mochten naar Emmen. En dat Mochten ze. Zeven anderen wilden zich gaan vestigen in het aquarium van Theo van der Weide. In de luxe limousine van Theo zoefden we bij een constante temperatuur van 24 graden terug naar huis. Deze temperatuur vonden zowel wij als de vissen behaaglijk. Bij het overwinnen (voor zover dat nog nodig was) gebruikte ik de druppelmethode en heb uit voorzorg enkele druppels DSD (dood stip direct) aan het bakje met Choco's toegevoegd. Bij deze vissen is het belangrijk dat je ze houdt in een groep van minimaal zes dieren. Is het aantal te klein dan wordt er een snel het mikpunt voor de anderen en gedragen ze zich erg onrustig. Bij *Taenicara's* is dat ook het geval, alleen dan moet je ze wel kunnen krijgen en betalen. In Duitsland, vertelde Hans Osendarp mij, kosten ze zeker Fl. 100,= per stuk! Even slikken dus. De Choco's zwemmen inmiddels vrolijk rond en dan valt het op dat ze prachtig tegen elkaar kunnen pronken en verder door de hele bak heen scharrelen op zoek naar kleine hapjes. Vermoedelijk zijn het mannetjes die pronkgedrag vertonen want je hebt hier te maken met een vis waar je niet kan onderscheiden wat mannetjes en vrouwtjes zijn. Volgens de literatuur zijn het muilbroeders en voelen ze zich prettig bij een pH die onder de 7 ligt. Dit geldt ook voor de *Taenicara's*. Ik hoop het nog eens mee te maken dat er jongen komen maar dat is afwachten. Materiaal voor een schuimnest (als ze die bouwen???) is er in de vorm van Ricca fluitans en Javamos. Het is van belang bij deze vissen dat er zorgvuldig gevoerd wordt en dat de lucht boven het wateroppervlak warm en vochtig is. Deze labyrintvis gaat regelmatig naar de ooppervlak om lucht te happen en een koutje is zo gevat. Begin februari belde dhr. Kuiper van het Aquariumhuis mij of ik ook liefhebbers wist voor de uiterst zeldzame *Sphaerichthys vaillanti*, een andere Chocoladegoerami die iets groter wordt dan de vijf centimeter die de gewone Chocoladegoerami kan bereiken. Na het doornemen van de laatste 25 jaar van mijn

bondsbladen wist ik dat hierin geen enkel artikel over deze zeer zeldzame, ook muilbroedende vissen geschreven was. Wel vond ik een tiental artikelen over de Spaerichtys osphromenoides, de meest gangbare Choco. Deze is ook beschreven in de Mergusatlas deel 1 op bladzijde 644 en staat in de Mergus fotoindex op bladzijde 591.

Het Wanammeer (P.N.G.)

Voor u gelezen in. Aquarius te Leeuwarden

Heiko Bleher

overgenomen uit: Aqua Geographia

Vertaling.. Rudolf Mulder

Dat ook Papua New Guinea niet ontkomt aan de zich steeds maar uitbreidende menselijke wereld-bevolking zal niemand verbazen. Dat dit ten koste gaat van de plaatselijke flora en fauna zal ook wel bekend zijn. Minder bekend is dat dit drama zich zeer snel (binnen enkele jaren) kan afspelen. Dit blijkt uit het hier volgende artikel dat ik gedeeltelijk heb overgenomen uit Aqua Geographia. Het is geschreven door Heiko Bleher die een bezoek bracht aan het Wanammeer, gelegen in het Markhamdal in het noordwesten van Papua New Guinea.

Ten tijde van het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog had men in het Markhamdal een 25 km lange weg aangelegd. Tegenwoordig zijn er zeer goede asfaltwegen tot ver in het binnenland richting Bulolo en Wau, dit is het gebied waar in het verleden goud is gevonden. De goudkoorts is er nog niet geweken en het grootste gedeelte van dit gebied is er door aangetast, zodat het er vanuit de lucht bekeken uitziet alsof het hele land door mollen overhoop is gehaald. Het is treurig, wat daar op een onverantwoorde wijze, in de natuur wordt verwoest. Gingen vroeger de blanke goudzoekers nog op een tamelijk onschadelijke manier te werk, tegenwoordig is de inheemse bevolking op een niets ontziende manier aan de gang en is de verwoesting compleet. Bijna als door een wonder is het sprookjesachtige Wanammeer hiervan verschoond gebleven. Echter, hier is (eveneens veroorzaakt door menselijk ingrijpen) een heel andere ramp ontstaan. Het meer ligt, ondanks de vlakbij gelegen goed aangelegde wegen en oprukkende asfaltering, altijd nog praktisch ontoegankelijk in het Markhamdal. Rijdende over de tegenwoordig in gebruik zijnde weg vanaf Lae naar het nieuwe, ongeveer 40 km buiten de stad in het dal gelegen vliegveld, komt men vanzelf bij de afslag "Bulolo en Wau. Na ongeveer 20 km ziet men aan de rechterkant van de weg, in een groene omlijsting, tussen de heuvels een grote kippenfarm. Vlak ervoor verlaat men de asfaltweg via een steile praktisch nooit bereden, onverharde weg die door struikgewas is overwoekerd. De weg gaat door metershoog gras, langs kleine boompjes en eindigt abrupt. Na nadere inspectie zal men ontdekken dat de weg toch nog verder gaat, vooropgesteld dat men de beschikking heeft over een vierwiel aangedreven auto en dat het niet geregend heeft. Na ongeveer 8 km bereikt men een met biezen begroeide open plek. Aan het eind daarvan zijn bomen te zien die in het water staan. Daarachter verheffen zich groene heuvels. Als de zon erop schijnt krijgen ze een onnatuurlijk effect, als waren het Hollywood-decors of goed onderhouden Engelse golfvelden. Heeft men geluk, dan ligt hier een prauw (zonder peddels) of men ontmoet een van de weinige mensen die aan het meer wonen. In deze sprookjesachtige omgeving heeft zich een familie bestaande uit slechts zeven personen gevestigd. En verder woont er niemand.

Men vaart in de prauw ongeveer 1 km langs schitterende lotusvelden met rose bloemen, voorbij de, eerder genoemde, in het water staande bomen. Hierna ontvouwt zich de volle pracht van het meer. Ingebed tussen de groene heuvels ligt het stil en vredig in het dal. Net alsof er in geen miljoen jaar een mens is geweest, maar schijn bedriegt. Als men een kijkje onder water neemt, ziet men dat de bodem is omgewoeld en in deze troebele soep ziet men duizenden Tilapias rondzwemmen. Nagenoeg geen andere vis in de hele omtrek. Het is niet meer na te gaan, wie deze Afrikaanse cichliden hier heeft uitgezet. Ofschoon Tilapias, zonder veel succes, verspreid over heel Nieuw-Guinea, in bijna elke rivier of meer zijn uitgezet, is het onbegrijpelijk waarom dat in dit afgelegen, verlaten meer is gebeurd. In 1977 heeft Dr. G.R. Allen hier, een alleen in het Wanammeer voorkomende, fantastische regenboogvis ontdekt, die hij in 1978 met Mevrouw Kailola als *Glossolepis wanamensis* beschreef. In die tijd, zo herinnert Jerry zich, waren er nog geen Tilapias in het meer. Deze exoten zijn pas daarna uitgezet. Ik kwam veel later voor de eerste keer bij het Wanammeer. Deze regenboogvis was nog niet levend in Europa ingevoerd. Ik houd mij niet alleen bezig met natuur- en volkerenreportages, ik breng sinds 1974 jaarlijks een bezoek aan Nieuw Guinea en neem levende

regenboogvissen mee naar huis om er mee te kweken. Hierdoor komen deze prachtige schepsels binnen het bereik van veel mensen op de wereld, waardoor ze er plezier aan kunnen beleven. Zij kunnen veel van deze schitterende dieren leren. Bovendien heeft een aquarium een rustgevende en ontspannende invloed. Aquariumliefhebbers leveren een bijdrage aan het behoud van diersoorten die in de natuur met uitsterven worden bedreigd, zoals de Wanamregenboogvis. Misschien bestaat de mogelijkheid dat ze ooit weer eens in de natuur teruggeplaatst kunnen worden. Wilde populaties van alle mogelijke dieren (tropische zoetwatervissen in het bijzonder), zijn op onze planeetgedoemd tot uitsterven. Het menselijk wezen met zijn meedogenloze vernietigingsdrang van de natuur is niet te keren. Daaraan kan zelfs een wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten (BUD) niets veranderen. In 1992 slaagde ik er voor het eerst in het meer te bereiken. Ik was mij natuurlijk bewust van de Tilapia druk op de natuurlijke aquatische flora en fauna, maar in die tijd leek het mij nog niet zo dramatisch toe. Bij de volgende reis in 1994 (ik had bij de eerste reis slechts een mannelijk exemplaar van de *Glossolepis wanamensis* gevangen en dat was niet voldoende) zag het er al veel erger uit. Nu ontdekte ik dat de uitgezette *Oreochromis mossambicus* de overhand had genomen en de inheemse vissen zouden verdwijnen. Met veel moeite ontdekte ik nog enkele eenzame volwassen dieren. In het daarop volgende jaar (1995) bracht ik, met Paola Pierucci (de onverschrokken Italiaanse), weer een bezoek aan het meer. Op deze reis werd mij duidelijk dat deze schitterende soort door de Tilapias was uitgeroeid. Miljoenen Tilapias - die door niemand (behalve de zevenkoppige familie) worden gevangen (en hoeveel Tilapias kunnen door een man, vrouw en vijf kinderen worden opgegeten?) - hadden zich intussen explosief vermeerderd en elke niche in het meer bezet. In het praktisch cirkelvormige meer met een doorsnede van 3-5 km, vond ik alleen nog enkele groepjes van volwassen (2-3 jaar oude) dieren: 7 mannetjes en een oud vrouwtje. Geen enkel jong dier of legsel. Het water is troebel tot op de bodem, overal Tilapias. dergelijke hoeveelheden cichliden hebben een enorme overlevingsdrang en zoals gewoonlijk in de dierenwereld, vreten ze alles wat er in de buurt van hun bek komt. De zachte bodemgrond biedt nauwelijks nog voeding en andere natuurlijke soorten, behalve een robuuste grondel (*Oxyeleotris fimbriatus*), zijn er niet meer. Weldra zullen de uitgezette Tilapias zichzelf ook gaan uitdunnen, als de laatste natuurlijke voedingsbron is uitgeput. Dit alles is dan veroorzaakt door het menselijk onverstand. De wereld is weer een stuk schitterende schepping van de natuur armer. De mens, klaarblijkelijk de domste soort in de lange evolutie-geschiedenis, heeft het weer klaargespeeld. Het aantal soorten dat dagelijks verdwijnt en de verwoesting van de fundamenten van ons leven - de natuur - is door zulke ondoordachte acties nauwelijks nog te keren. Ik ben er zeker van dat de

mens, zijn milieu en daarmee zichzelf, ten gronde zal richten.